

Литвинович А.І.

*Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна)*

МЕТАФОРИЗАЦІЯ КОНЦЕПТІВ «CONSCIOUSNESS» І «SPIRITUALITY» В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ (НА ОСНОВІ ПУБЛІЧНИХ ЛЕКЦІЙ ТА СОЦМЕРЕЖЕВИХ ТЕКСТІВ)

Концепт – це полісемантичний термін, який стає об’єктом дослідження низки наук, а саме: філософії, логіки, психології і, насамперед, лінгвістики.

Концепти керують не лише нашим мисленням, а й повсякденним функціонуванням. Вони постають інструментом для сприйняття та орієнтації у навколишньому середовищі, структурують наше ставлення до інших людей. Відтак, наша повсякденна реальність визначається концептуальною системою. Американські лінгвісти Джордж Лакофф і Марк Джонсон зазначають: «Якщо ми стверджуємо, що наша концептуальна система є здебільшого метафоричною, то те, як ми мислимо, що ми переживаємо і що ми робимо щодня, є значною мірою питанням метафори.

Зазвичай метафору розглядають як засіб поетичної уяви чи риторичний прийом – елемент вишуканої мови, без якого легко можна обійтись в побуті. Більше того, в ній вбачають властивість, притаманну виключно мові, а не мисленню чи вчинкам. Звідси, більшість мовців вважають використання метафор непотрібним. Натомість Дж. Лакофф і М. Джонсон переконані, що «метафора є невід’ємною частиною повсякденного життя – не лише мови, а й думок та дій. Наша звичайна концептуальна система, за допомогою якої ми думаємо і діємо, за своєю суттю є фундаментально метафоричною». (Laffoff, Johnson, 1980, 4)

Угорський мовознавець Золтан Кевечеш виокремлює три види метафор:

- 1) структурні
- 2) онтологічні
- 3) орієнтаційні

У структурних метафорах завдяки джерелу забезпечується відносно багатогранна структура знань для цільового концепту. Інакше кажучи, когнітивна функція цих метафор закладена в дозволі мовцям усвідомити ціль «а» за допомогою структури джерела «b». Саме концептуальні відображення між елементами «а» та елементами «b» допомагають досягнути цього розуміння. (Kövecses, 2010, 37)

Онтологічні метафори характеризуються простішим когнітивним структуруванням цільових концептів, ніж структурні. Вважається, що надання нового онтологічного статусу загальним категоріям абстрактних цільових концептів і створення нових абстрактних сутностей є їхнім когнітивним завданням. Тобто, сприйняття нашого досвіду здійснюється у термінах об'єктів, субстанцій і контейнерів, не уточнюючи, який саме об'єкт, субстанція чи контейнер мається на увазі. (Kövecses, 2010, 38)

Орієнтаційним метафорам властиве ще менше концептуальне структурування для цільових концептів на відміну від онтологічних. Їхня когнітивна функція полягає у створенні системи цільових концептів, узгоджених з нашою концептуальною системою. Походження терміну «орієнтаційна метафора» пов'язане з тим, що значна кількість метафор, які виконують цю функцію, пов'язані з базовими просторовими орієнтаціями людини, наприклад: центр-периферія, верх-низ, тощо. (Kövecses, 2010, 40)

Переходячи від теоретичного осмислення дефініції концепту та метафори, тепер нам слід сфокусуватись на конкретних категоріях: «**CONSCIOUSNESS**» та «**SPIRITUALITY**», які характеризуються виключно абстрактним походженням.

Г. Моровіц тлумачить свідомість як перехід від природного до духовного. На його думку, людина – це втілення розуму та волі, яке виходить за межі матеріальності та стає одним цілим з Богом. (Bellah, 2011, 98)

Концепт **SPIRITUALITY** розкриває свою багатоаспектну природу за допомогою трьох визначальних вимірів: 1) найвища форма самоврядування особистості, яка формується через призму її цінностей і орієнтирів; 2) соціально-моральна площина, де альтруїзм стає життєвим кредо, людина спрямовується на створення блага для оточуючих та пошук істини; 3) духовна єдність з Творцем, де категорія «душі» стає ядром внутрішнього світу. (Александрова, 2014, 195)

Двома метафорами для детального розгляду цих двох концептів стали онтологічна метафора **CONSCIOUSNESS IS A FIELD** та структурна метафора **SPIRITUALITY IS A JOURNEY**.

CONSCIOUSNESS IS A FIELD

За допомогою цієї метафори лектори чи автори соцмережових текстів трактують свідомість як простір або територію. Це дає можливість її «розширення» (як меж поля), «занурення» в неї або зауваження, як певні думки знаходяться «у фокусі» (у центрі поля) або «на периферії». Дана метафора розглядає свідомість як територію, яка має свої межі, глибину та обсяг.

Енергетичний простір, де будь-яка думка може стати реальністю зветься квантовим полем. Лектор спонукає слухача скористатись своїм когнітивним потенціалом і завдяки дієслову «go» перетворює свідомість на фізичне місце, в яке можна прийти.

“go to a field where all possibilities exist: the unknown, the quantum field”
(Joe Dispenza «The Quantum Field: A Reality Beyond the Senses»)

Використовуючи герундій «widening», Ф. Борджес вбачає зміну геометрії свідомості у духовний процесі. Свідомість перестає перетворюється з точки на поле, яким можна маніпулювати.

“by widening our circle of consciousness to embrace all living creatures and the whole of nature” (Phil Borges, «Psychosis or Spiritual Awakening»)

Авторка соцмережевого тексту оперує терміном «force field» (силове поле), щоб показати читачам, що володіючи необмеженою силою всередині, люди – творці власної реальності.

“You are a **force field of consciousness.**” (Instagram: @saralandon)

SPIRITUALITY IS A JOURNEY

Лектори та автори соцмережових текстів використовують цю метафору, щоб показати, що духовне життя – це не застій, а динамічний шлях. У цій метафорі людина – це не просто сліпець, який рухається по невизначеному напрямку, вона – це вже напрямок, який безумовно прокладається до пункту призначення – просвітлення чи самопізнання.

Лектор згадує ініціацію («initiation») – квиток для входу на шлях духовності. Ціна – висока: забудь ким ти був і переродись, скинь з себе кокон на початку дороги і лети далі метеликом. Тут відбувається метафорична деконструкція минулого («death of their old self»), де особистість позбувається старої форми, щоб розпочати рух у новій якості.

“They have to face what they call the **initiation. A death of their old self and a rebirth of a new self.**” (Phil Borges, «Psychosis or Spiritual Awakening»)

Незважаючи на неймовірні складнощі на шляху людини, їй не варто турбуватись, адже її безпека в кінці так чи інакше гарантується. Виразом «extremely difficult», лектор перетворює емоційні чи ментальні кризи на фізичні бар'єри (гори, ями, негоду), які можуть зустрітись індивіду.

“Your **journey** is going to be extremely difficult, but you are going to be safe.” (Phil Borges, «Psychosis or Spiritual Awakening»)

Автор соцмережевого тексту пропонує не плутати зовнішні атрибути («crystals») з дійсним духовним шляхом. Розпочинати його («embarking on») – це пізнати себе і в кінці кінців дійти до своєї вищої суті.

“Being “spiritual” was never about wearing crystals... but **embarking on a journey of self reflecting...**” (TikTok: @wokenelii)

Отже, англомовний духовний дискурс підкреслює роль метафори не лише як художнього засобу, а й фундаментального когнітивного інструменту. Через онтологічну та структурну метафори **CONSCIOUSNESS IS A FIELD** і **SPIRITUALITY IS A JOURNEY** складні, абстрактні стани свідомості отримують чітку структуру та динаміку. Це надає можливість мовцям не просто описувати внутрішні процеси, а конструювати нову реальність, де самопізнання постає як цілеспрямований та осмислений процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова, О. О. (2014). До визначення концепту «духовність» у контексті творчості Г. Свиридова. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтво*, (3), 193–198.
2. Bellah, R. N. (2011). *Religion in human evolution: From the Paleolithic to the Axial Age*. Belknap Press of Harvard University Press.
3. Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A practical introduction*. Oxford University Press.
4. Lakoff, G., & Johnson, M. (2008). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.

Лощинська Н. В.

*Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського
(Київ, Україна)*

«УКРАИНСКИЙ ЖУРНАЛ» ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

Період незалежності України позначився значним зростанням інтересу науковців до проблематики перших у нашій країні періодичних видань універсального змісту, так званих «товстих» журналів, піонерів у царині української журналістики, до яких саме належить «Украинский журнал». «Украинский журнал» є одним з перших періодичних видань на території України. Видавався у м. Харкові стараннями Харківського імператорського університету в 1824—1825 рр. Історія Харківського університету становить